

Mednyánszky

A parkokban, pályaudvarokon járva néha szóba elegyedtem hajléktalanokkal. Egyikük -egy utcára került író- a kedvenc verseit szavalta nekem egy padon, másikk minden héten odajött hozzám beszélgetni, amikor a vonatjegyet vettem a pályaudvaron. Közvetlenek voltak, másképpen látták a világot, mint azok, akikkel mondjuk iskolába jártam. Furcsa volt erre visszaemlékezni, mert a Budapesten töltött évek folyamán találkoztam olyan emberekkel is, akiket agresszívvá tett az utcai élet, és a rossz élmények hatására immunissá váltam, én is elkerültem azokat, akiket a társadalom már csak zavaró tényezőnek tekint. Pedig némelyikük személyisége, viselkedése egészen érdekes lehet, mint ahogyan ezt Mednyánszky László is gondolhatta.

A Mednyánszkyról vetített film közben és után elég vegyesek voltak a gondolataim, érzelmeim. A vetítés közben arra gondoltam, hogy egy báró miért vállalja önként a szegények életét, miért vonzza a csavargók látványa. Továbbá elgondolkodtam azon, hogy miközben manapság mindenki egyéniség akar lenni, egy feltűnő szín a hatalmas festményen, addig Mednyánszky azon barna árnyalatok közé akart tartozni, amik egy homogén foltba tömörülnek, és csak közvetlen közelről látszik, hogy ezt a foltot megannyi apró ecsetvonás alkotja. Arra gondoltam, én nem tudnék így egyé válni emberekkel.

Mednyánszky szeretett beszélgetni azokkal, akiket lefestett, de erre viszonylag ritkán kerített alkalmat, mivel leginkább a természet érdekelte. Ezért rengeteg időt töltött benne. A természetről készített képeiben -mint pl. az Erdőrészlet, amelyen a tűznél ülő pásztor alig észrevehető- az fogott meg igazán, ahogyan a tájba beleolvastja az emberalakokat: egymás részei: ember és környezete. Nem hivatkozik az előtérbe az ember, és nem is veszik el a rengetegben. A pásztor ugyanolyan fontosságú, mint az erdő egy fája vagy a füst: egy körvonal nélküli folt, amit a többi folt kiegészít.

Tetszik ezeknek a képeknek a nyugodtsága, ráérőssége. Hova is sietne a pásztor? Miért szaporáznák lépteiket a mocsaras tájon áthaladó nők? Végzik a napi teendőjüket, ráérősen, nem hajtja őket senki. Számomra a kontúrtalanság ezeket az embereket eggyé teszi a természettel, amiben élnek és egymással, akikkel élnek. Ez az összhang teszi nyugalmassá ezeket a festményeket. Ha azt képzelem, ott állok, ahonnan a festő látta a tűz mellett ülő juhászt, úgy gondolom, nem zavartatná magát. Mint ahogyan nem zavartatja magát az ülve sziesztázó csavargó sem. Fáradt teste elnyúlik a széken, és nincsen körülötte világ, csak a pihenés. *„Ezeknek a képeknek a hősei különleges jellemvonások hordozói. Tompán maguk elé révedeznek minden cselekvés nélkül, tagbaszakadt termetük súlyosan nyomja a földet, nagy csontúak, ajkuk vastag, állkapcsuk erős és kemény, ruhájuk nehézredőjű, fakó. Nem proletárok, hanem a társadalmon kívül élő emberek, akik a nagyváros peremén közel s mégis oly távol a kultúrától megvonják magukat viharvert bokrok tövében, vagy kopár puszta földön guggolva néznek maguk elé.”*- írja Lyka Károly.

Az Abszintivó című képen látható férfi sem foglalkozik a körülötte lévő világgal. Belső világa, gondolatai kiülnek az arcára. Neki már arca van, nem a természetbe foglalt ember, hanem egy sors. Előtte az erős ital, de nem nyúl hozzá, rá sem néz, tekintete a semmibe mered. Beesett arca gondterheltnak látszik. A barna árnyalatai még nyomasztóbbá teszik a kép hangulatát, és elgondolkoztat, mi okozhatja a férfi komorságát. Ez a csendes mozdulatlanság már egészen más jellegű, mint a sziesztázó ember lankadtsága, vagy az erdőbéli pásztor háborítatlansága. Ezt az alkoholtól előtt ülő férfit most igenis foglalkoztatja valami. Talán a saját talán valaki más sorsa. Látja, hogy valami nincs rendben, és változtatni kellene. Ez a helyzet talán csak az unalom, talán valami sokkal súlyosabb. De én reménytelenséget látok ezen az arcon. Ez már nem a nyugodt egyszerűségében varázslatos hangulat, hanem a mindennapok gondterheltségének hangulata. Mert gondok igenis lehetnek. És lehet

ezekről nem tudomást venni, és lehet ezek miatt összeomlani. Kérdés, hogy eredményesebb-e egyik a másiknál.

Lehet a csavargólétbe is beleroppanni, és lehet úrként viselni, szivarral a szájban, félreecsapott kalapban. Bár a kalap alól nem egy vidám arc részletei rajzolódnak ki. Egy csavargó élete bizonyára nem fenékgig tejfel, bizonyára megvannak a saját gondjai, de mégsem egy pohár mellett üldögél a kocsmában. Ő talán egy olyan ember, akivel elbeszélgetnék. Azonban akadtak a festményeken látottak között olyan arcok is, amelyek megrémítettek, és ezeket látva jutott eszembe az a néhány kellemetlen élmény, ami a hajléktalanokhoz, utcán koldulókhöz kapcsolódik, és amik miatt mostanra én is elfordítom a fejem, ahogyan az emberek többsége is ezt teszi, és tette valószínűleg Mednyánszky idejében is. Ő azonban érdeklődött ezek után az emberek után, nem általánosított és nem húzódott el tőlük, hanem meg akarta ragadni a világukat, és őszintén lefesteni azt.

Lefesteni a kályha melegéhez hajoló embert, a tetvészkedő katonákat, az ágrólszakadtakat. Azokat, akiket az ember nem venne figyelembe, ha nem egy képen látná. Így viszont megállhat, és láthatja, báméskodhat. Láthatja a csavargókat, a dolgozókat és a háború embereit. A megviselteket, az elhullottakat. A halottakat, akiket a fekete és a szürke árnyalatai esznek, majd a barnás földön éri őket az enyészet, azzal újra egy szín árnyalataivá válnak: ember és természet újra a barna nyugalomban, fölöttük a természet színei, a zöld és a kék. A természetben még mindig ott az ember, de már nem látható, csak fejfák jelzik, hogy az erdő szélén nyugalomban pihennek a mindennapok emberei.

Mednyánszky László képeit nézve kicsit irigyeltem azokat, akiket a természetbe festett. Megfogott az ember és a természet kapcsolata. Megmutatott olyan helyzeteket, arcokat, amiket ritkán vesz észre az ember, mert elszomorítja vagy feldühíti, de egy festmény arcába belenézni más. Az ilyen képeknek örülök, mert elgondolkodtatnak.



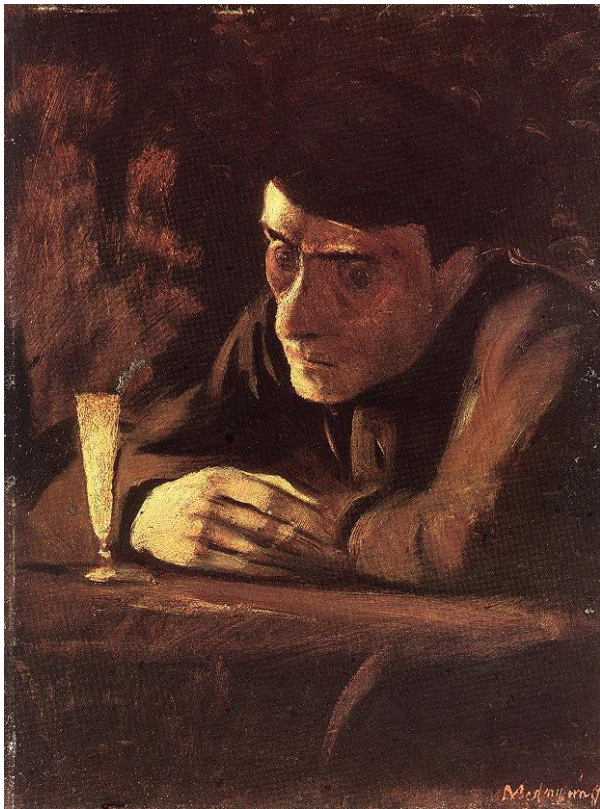
Erdőrészlet



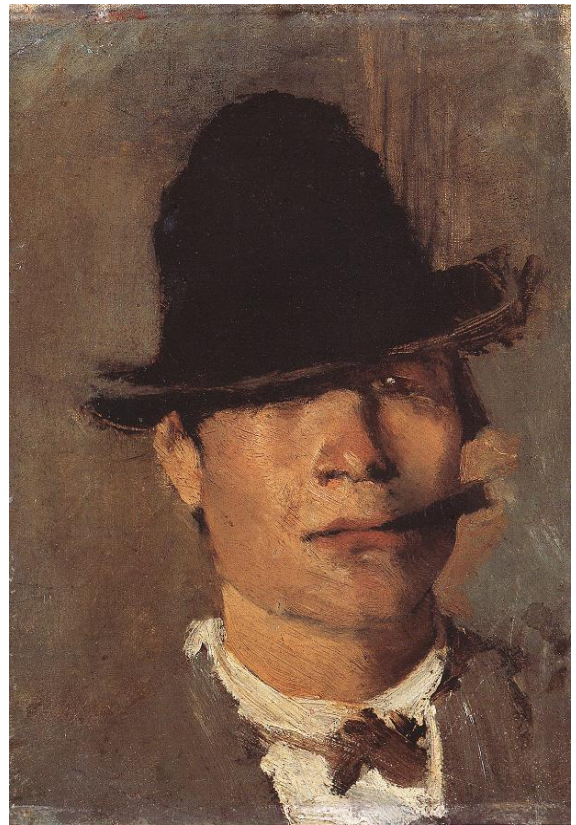
Mocsaras táj



Szieszta



Abszintivó



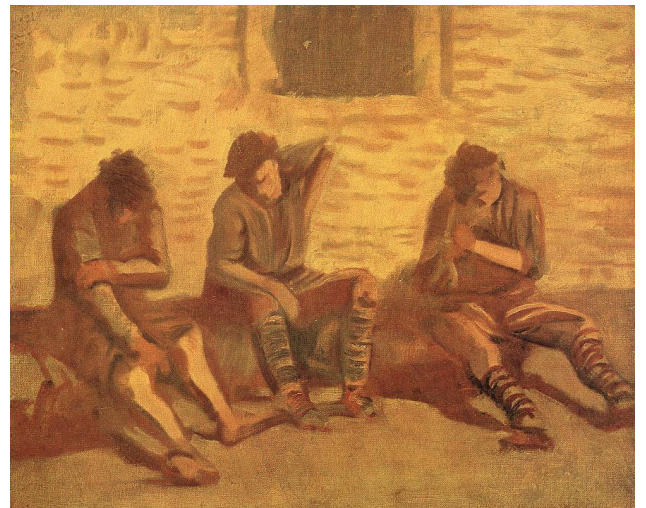
Csavargó szivarral



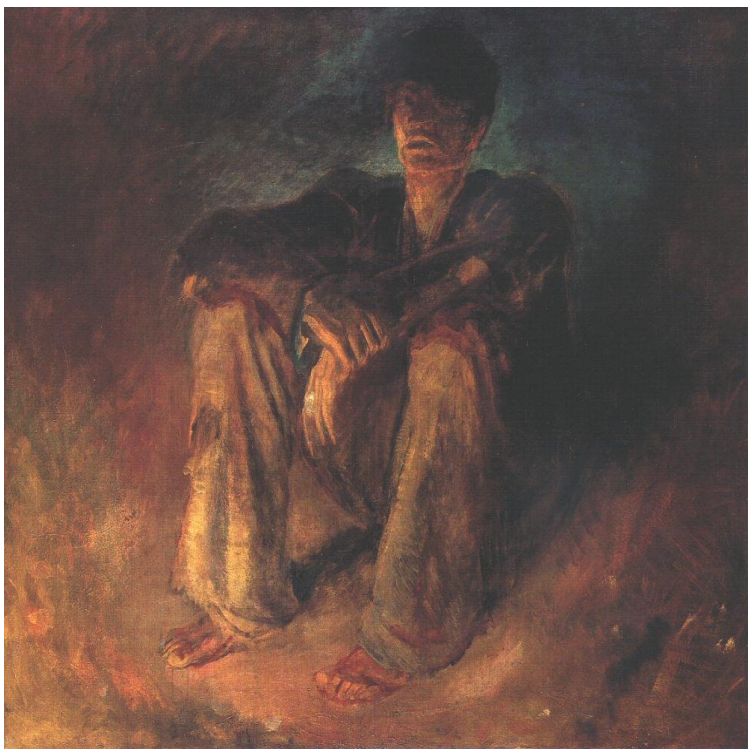
Csavargófej



Kályha mellett ülő férfi



Tetvézskedő katonák



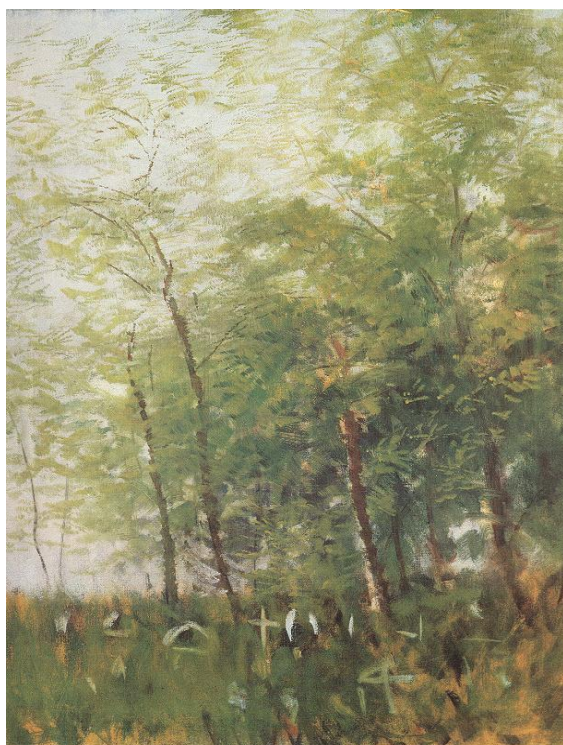
Ágrólszakadt



Lövészárok két halott katonával



Enyészet



Erdő széle fejfákkal